

De Ivstitia Et Ivre ceterisq[ue] Virtutibus Cardinalibus

Lessius, Leonardus

Antverpiæ, 1632

8 Vtrùm nascatur obligatio restitutionis damni ex culpa leui, vel leuißima, quando interceßit contractus commodati, conducti, depositi, pignoris, vel alterius similis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72459](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72459)

Si sub rati-
habitione
utatur ul-
tra termi-
num, vel
alio modo.

Resp. Si verè domino placebat vt sic vteretur, vel vt teneret vltra terminum, non tenetur; scilicet verò si deprehendat domino displicuisse. Prior pars probatur, Quia vsus est sub ratihabitione domini. ergo si postea ratum habeat, liberabitur; quia ratihabitione retrahitur, & mandato equiparatur, vt habetur reg. 10. de reg. Iuris in 6. quod verum est maximè in contractibus & quasi contractibus; hic autem est contractus commodati. Sicut ergo, si domini expresso consensu fuisset vsus, non teneretur de casu illo fortuito, ita nec modò teneretur accedente ratihabitione, quæ æquivaleret præiudicio & expresso consensui.

Dices, iam est ius acquisitum domino, cui non intendit renuntiare. Confirm. Quia ratihabitione non extenditur ad ignorata.

Respondeo, Illi non est ius acquisitum absolute, sed solum dependenter à consensu vel dissenso in vsu præteritum: sicut delata vel deuoluta hereditate ad Titium, Titius non habet ius nisi dependenter ab acceptatione.

Ad Confirmationem. Ratihabitione non extenditur principaliter ad ignorata, extenditur tamen accessorie. sicut & consensus in contractibus; vt si emas tibi damnosam futuram, vel, si ego nomine tuo contraxerim futurissimè, & tu nolis ratum habere, error enim circa extrinsecam in contractibus non vitiat contractum. Hinc fit vt sæpè contrahamus vel ratificemur, ex quibus maximum nobis obuenit damnum.

Altera pars patet ex dictis, & confir. Quia non potuit vti re illa nisi cum animo compenlandi in euentu quo dominus nollet ratum habere ipsius factum; alioquin commisisset furtum, contractando rem alienam inuito iusta ratione domino. ergo si dominus nollet ratum habere illum vsum, tenebitur perinde ac si illo inuito vsus esset. Nam re vera illo inuito vsus est; nec potest excusari à peccato, nisi per bonam fidem cum animo compenlandi, si dominus nollet ratum habere.

Dices, Etiam cum dominus ratum habet vsum præteritum, non videtur id facere nisi saluo iure de compenlando si res perit.

Resp. negando assumptum; Sicut enim in contractu commodati in futurum non postulauit vt commodatarius teneretur de casu fortuito; ita nec putandus est id requirere in ratihabitione præteriti, nisi id exprimat. Quod diximus de commodato, multò magis locum habet in conducto: quia conductor ad euentum fortuitum obligari non potest, sicut commodatarius.

Nota tamen, Si res eodem modo erat peritura apud dominum, commodatarius in his casibus non teneri ad restitutionem, vt docet Cou. reg. Peccatum. p. 2. §. 6. n. 1. & multi alij, de fure & omni iniusto detentore: quia tunc non censetur domino causa damni: de quo plura infra c. 12. Dub. 15.

Dico Secundò, Si consistamus intra limites Iuris naturalis, nemo tenetur de damno dato in re alterius, etiam si apud ipsum sit ex contractu; nisi ob dolum, aut latam culpam. Colligitur ex Siluest. & alijs Dubit. 6. citatis; quia generatim loquuntur.

Probatur Primò, Quia Iure naturæ nemo tenetur maiorem diligentiam præstare in custodia rei commodatæ, conductæ, &c. quam in re propria, & quam ipse dominus adhibuisset, si apud ipsum mansisset: ergo si hæc diligentia sit præstita, si con-

tingat rem perire, sine culpa peribit, ac proinde sine iniustitia: atqui nemo tenetur Iure naturæ in conscientia de damno dato, nisi iniuste datum sit: ergo cum hic nulla sit iniustitia commissa, non obligabitur in conscientia. Confirmatur; Quia quando quis præstitit omnem diligentiam, quam tenebatur præstare, res censetur casu periisse: ergo, &c. Probatur; Quia Iure naturæ non minorem postulat custodiam precarium quam commodatum (cum precarium nihil sit aliud quam commodatum ad tempus incertum, nempe ad arbitrium domini:) atqui precarium non requirit nisi custodiam communem, ita vt solum præstare debeas dolum, & latam culpam, vt patet L. Contractus 23. 7. de regulis Iuris. & L. Quasitum est 8. §. Eum quoque. 7. de precario. ergo, &c.

Dico Tertio, Positis tamen legibus humanis, de hisce rebus latis, si res alterius sit apud te per contractum, qui in tuam solius vtilitatem tendat; teneris non solum ex lata culpa, sed etiam ex leui & leuissima. v. g. Si gratis tibi commodauit librum, equum, vestem tua causa, teneris in ea re custodienda adhibere non solum eam diligentiam, quam homines communiter in suis rebus similibus præstare solent; sed etiam quam diligentiores & diligentissimi: vnde si librum commodatum reliquisti in cubiculo, & egrediens ostium atraxisti, sed non tentasti an firmiter clausum esset, teneris ad restitutionem. Probatur hæc sententia ex cap. vnico, de commodato, vbi dicitur: Cum gratia sui tantum quis accommodatum accepit, de leuissima etiam culpa tenetur; quod DD. interpretantur de culpa iuridicè accepta; quamuis Sotus velit eam Theologicè accipi pro vera culpa in conscientia. Idem colligitur ex L. In rebus commodatis 18. 7. Commodati vel contra. & Instit. Quibus modis re contrahitur obligatio. §. Item is. Ratio est; Quia æquitas postulat, vt is qui gratis re alterius vtitur in tuam vtilitatem, summam diligentiam adhibeat, ne domino pereat; id enim Iure naturæ ex gratitudine rependere debet; vnde sufficiens subruit fundamentum, ad hoc lege sancendum, & inducendum strictam obligationem.

Dico Quarto, Si contractus tantum cedat in commodum domini, cuius ipsa res est; teneris solum ex dolo, vel lata culpa, non autem ex leuissima vel leui. Patet instit. supra. §. Præterea & is. vbi dicitur, depositarium (nempe qui gratis rem depositam custodit) teneri solum ex dolo. vbi nomine doli etiam lata culpa continetur, vt ibidem insinuat Glossa. Vnde si tibi commodauit librum, arma, vestem, in meum dumtaxat commodum; teneris solum ex culpa lata. Ratio est; quia æquitas postulat, vt tunc non maiorem tenearis custodiam præstare, quam passim homines in suis rebus solent; cum tibi nulla fiat gratia, nec tuum commodum ipsetetur, sed domini.

Dico Quintò, Si contractus cedat in vtilitatem vtriusque, teneris ex culpa lata, & leui; non autem ex leuissima. Patet hoc ex d. L. Contractus. 23. 7. de regulis Iuris, & Instit. supra. §. Creditor. talis est contractus pignoris; pignus enim datur vtriusque gratia, nempe creditoris & debitoris: vnde is qui pignus accepit, non tenetur nisi ad exactam diligentiam in eo custodiendo, vt habetur Instit. supra: non tamen ad exactissimam, vt ibidem probat Glossa. Talis etiam est contractus conducti & locati; & contractus depo-

Iure possi-
uo, si con-
tractus in
tua solius
vtilitate
teneris ex
leuissima.

Si in vtili-
tate domi-
ni, ex lata.

Si in vtili-
tatem v-
triusque,
ex leui.

38
Si eodem
modo peri-
tura apud
dominum.

39
Iure natu-
ra solum
tenetur ex
culpa lata.

siti, quando datur pretium pro rei custodia; secus si gratis fiat. Denique contractus commodati, quando vtriusque causa fit. Ratio est; quia cum res aliena tibi concedatur in tuam utilitatem, æquitas postulare videtur ut valde diligenter eam custodias: non tamen diligentissime; quia non tua solius causa, sed etiam ob commodum domini traditur.

Sed nunc difficultas est, vtrum hæc leges obligent in conscientia ante sententiam Iudicis, ad damni ex culpa leui vel leuissima dati reparationem.

43 *Probabile est illas leges non obligare ante sententiam.* Sotus putat ante sententiam non obligare, esse enim pœnales, & procedere ex præsumptione culpa interioris. Idem videntur sentire ceteri supra citati. Quæ sententia meo iudicio non est improbabilis; non quod hæc leges pœnales sint, proprie loquendo, cum restitutio non sit pœna: sed quod in foro conscientia non videantur receptæ: nemo enim est, qui pignori vel rei conductæ putet se maiorem custodiam debere ex iustitia, quam dominus ipse adhibere solet. Idem videtur de commodato: etsi enim maiore cura hoc custodiat, quam dominus; non tamen id facit, quod putet se teneri lege iustitiæ, sed ex gratitudine: id enim gratitudo postulat, propter commodum, quod ex re alterius percipit. nec minus putant homines se teneri ad custodiam precarij, quam commodati. Vnde etiam plerumque fit restitutio, non solum si commodatum perit, sed etiam si precarium; quamuis absque omni culpa perierit.

44 Dices, Si non tenetur, ergo inique cogitur in foro exteriori.

Respondeo, negando consequentiam: potuit enim hoc lege statui propter bonum commune; tum ut vitetur omnis fraus & negligentia circa res huiusmodi, tum ut omnes excitentur ad diligentiam eam, quæ æquitati naturali est consentanea, etsi ex iustitia non sit debita. Sicut enim qui defloravit virginem volentem, ante sententiam nihil ei ex iustitia debet; tamen in foro externo cogitur eam dotare, lege sic statuente propter bonum commune: ita etiam qui amisit commodatum absque culpa, etsi nihil ex iustitia debeat ante sententiam; tamen potest cogi ad restitutionem, ex vi legis ob bonum commune ita statuentis. Neque hoc mirum videri debet; quia in foro externo, dum agitur de damno dato, etiam culpa leuissima spectatur, ut patet L. In lege. 44. 7. Ad legem Aquiliam: tamen in foro conscientia hæc non obligat; ut ostensum est Dubitatione 6.

45 *Contraria communior. Ratio, cur obligare videantur.* Fateor tamen contrariam sententiam (nempe has leges obligare ad reparationem damni ante sententiam) esse communiorē, ac proinde ordinariē in praxi seruandam. Ratio est; quia istæ leges sanciunt, id quod naturali æquitati est consentaneum circa rem alienam (quam mediante contractu apud nos habemus) præstare: quæ sanctio posita (qui facit talem contractum, accipiendo commodatum, conductum, depositum, pignus) implicite se obligat ad præstandam eam diligentiam, quam leges requirunt. quare si hanc diligentiam non præstet, (quamuis id naturali obliuione, sine omni culpa factum sit) tenebitur ad restitutionem. Vide Couarr. in Epitome 4. decret. pag. 2. cap. 6. §. 6. nu. 15. & Nauarr. cap. 17. num. 184.

DUBITATIO IX.

Vtrum oriatur obligatio restitutionis ex damno dato cum ignorantia comitante.

Respondeo, Minime oriri, (quidquid aliqui dixerint) si ignorantia fuit inculcata. ut patet ex dictis 1. 2. q. 6. a. 8. Ut, si putans esse feram, & telo petens interficias; deinde deprehendas fuisse inimicum, quem ad necem quærebas. Ratio est; quia occitio illa inimici, vel hominis, nullo modo est voluntaria; ac proinde absque omni culpa: & consequenter non inducit obligationem restitutionis. Nec refert, quod illum aequè voluisses occidere, si sciisses esse inimicum, & quod gaudeas occidisse; quia illa voluntas non est causa operis; cum non sit, nec fuerit; sed solum esset, posita conditione, quæ non ponitur. gaudium verò sequitur opus. Vnde non magis obligat ad restitutionem, quam si gauderis ab alio factum.

DUBITATIO X.

Vtrum restitutio sit necessaria ad salutem.

D. Thom. q. 62. a. 2.

47 *Gracorum sacerdotes.* Vido Carmelita assignat Græcis hunc errorem, Restitutionem inique ablatorum non esse necessariam ad salutem, sed sufficere eleemosynam ex illis datam. Sed non puto Græcos Doctores hoc docuisse; cum Scriptores antiqui non meminerint. quomodo credibile sit, aliquos eorum sacerdotes ex auaritia hoc in absouendis penitentibus obseruasse, ut partem obtinerent.

Respondeo igitur, Ipiam restitutionem externam, esse necessariam ad salutem, si facultas suppedit: si autem non suppedit, non est quidem ipsa externa restitutio necessaria, propositum tamen restituendi est necessarium. Docet hoc D. August. epist. 54. quæ est ad Macedonium: Si res aliena, propter quam peccatum est, reddi potest, & non redimitur, penitentia non agitur, sed simulatur: si autem veraciter agitur, non remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum.

Prior pars probatur; quia non restituere, cum possis, est voluntariè nocere & facere iniuriam proximo: (non restituendo enim, noces proximo; nam impedis illum à possessione & vtu rei suæ vel debitæ) atqui necessarium est ad salutem ut nemini voluntariè noceamus, aut iniuriam faciamus; ut ex multis Scripturis constat, ergo necessaria est restitutio. Vide plura apud Alphonsum Caltrium v. Restitutio.

Dices, Luca 11. Cum Dominus dixisset Pharisæo, quod intus est vestrum; plenum est rapina, & iniquitate, subdit; Verum tamen quod superest, date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis. ergo sufficit eleemosyna ad expianda peccata iniustitiæ.

Respondeo, Si hoc argumentum valeret, etiam probaret penitentiam non esse necessariam futuribus. itaque non vult Dominus eleemosynam sufficere, sed esse optimam dispositionem ad munditiam animi. q. d. Date eleemosynam pro vestra facultate (id enim videtur significari in Græco, cum dicitur, τὰ ἑσθια, id est, τὰ τὸ ἐσθια) & faciliè mundabimini; quia disponetur animus ad veram penitentiam.